

Lokale laboratorier

Kommunene burde få eksperimentere med politikk andre kan lære av.

Hvem er mest innovativ – staten eller distriktene? I Norge har ikke kommunene mye reell makt. Men i andre land lærer staten systematisk av distriktene.

Obamas helsereform ble ikke designet av hans byråkrater. Den ble inspirert av lokale suksesser. På 1990-tallet anerkjente Washington at helsetjenestene måtte reformeres, men det var et underskudd på konkrete ideer. Makten ble så flyttet til delstatene. Etter noen år var det kanskje Massachusetts som hadde mest suksess, og som inspirerte helsereformen til Obama.

I USA er det nemlig en lang tradisjon for å se hvert distrikt som et laboratorium. Siden 1932 har høyesterettsdommer Louis Brandeis ofte blitt sitert på følgende: «En god egenskap ved det føderale systemet er at en enkel delstat kan, om dets innbyggere ønsker, tjene som et laboratorium, og prøve ut nye sosiale og økonomiske eksperimenter uten risiko for resten av landet.»

Miljøpolitikken i California har gjentatte ganger blitt nasjonal. Og delstatene lærer av hverandre. New York har lært av hvordan Los Angeles fikk redusert sin kriminalitet. Også i andre land, som Danmark, et det slik at distriktene prøver ut ny politikk som siden blir kopiert av andre distrikter eller nasjonale myndigheter. På internasjonal nivå lærer landene av hverandre. Tenk bare på hvordan pensjonsreformer, sentralbank-uavhengighet og kvotehandel har spredt seg fra land til land.

Men det er slett ikke opplagt at distriktene er mer innovative enn staten. For muligheten til å lære og kopiere er en positiv bieffekt av ett distrikts eksperiment, og bieffekter er ikke noe distriktet selv vil ta særlig hensyn til. Tvert imot vil ethvert distrikt helst være gratispassasjer, lære av andre, og avvente risikable eksperimenter til en ser hva naboene får til.

Hva sier forskningen? Sammen med Steve Callander ved Stanford har jeg nylig analysert disse argumentene. Studien blir i disse dager

President Obamas helsereform ble ikke designet av hans byråkrater. Den ble inspirert av lokale suksesser. Her snakker medisinsk direktør Lorri-Anne Burke med en pasient ved et offentlig helsesenter i Greenbelt, Maryland i USA. Foto: Andrew Harrer, Bloomberg

Fredagskronikk Bård Harstad

publisert i Quarterly Journal of Economics, ett av topptidsskriftene i økonomi. Som rimelig er frister det mest å være gratispassasjer om distriktene er mer forskjellige, så vil naboens suksess ha en begrenset læringsverdi. Det er verdifullt at distriktene prøver ut forskjellig politikk, og for å få dette til må distriktene altså være forskjellige i utgangspunktet. Likheter mellom kommunene er derfor ikke noe å trakte etter om læring skal settes i høysetet.

Lokale suksesser blir som nevnt ofte kopiert av nasjonale myndigheter. Om distriktene forventer at myndighetene til slutt vil plukke «en vinner» så vil dette påvirke hvor innovative det lønner seg å være. På den ene siden blir det viktigere å lykkes, siden en må være best for at egen politikk skal kunne slå igjennom nasjonalt. På den andre siden kan egen suksess ha mindre verdi for et distrikt, siden nasjonale myndigheter kanskje uansett vil velge naboens enda større suksess. Disse to argumentene må sammenlignes om vi skal forstå når distriktene vil være mest innovative.

Nå er det selvsagt en rekke

andre ting som også påvirker om en beslutning burde tas lokalt eller sentralt. Tradisjonelle argumenter for desentralisering er at konkurranse mellom distriktene er sunt og at det er lettere for velgerne å evaluere sine politikere når en har en nabo å sammenligne med. Sentrale myndigheter mangler kunnskap om distrikt-spesifikke behov og har en tendens til å kreve lik politikk overalt.

På den andre siden er det ulønnsomt med fagetater på alle nes. Større enheter gjør det lettere med kostnadseffektiv spleising og spesialisering.

Det viktigste argumentet for sentralisering er kanskje eksistensen av eksternaliteter. En «eksternalitet» er en positiv eller negativ bieffekt på andre utenfor beslutningsenheten. For eksempel vil forurensning og tap av natur gi negative eksternaliteter. Det er derfor pussig om skog- og naturforvaltning skal desentraliseres i kommunereformen: Målene for slik politikk burde fastsettes sentralt siden natur har nasjonal verdi. Men implementeringen må gjøres lokalt, og vi trenger kunnskap og eksperimentering på hvordan miljøpolitikk best implementeres.

Vi trenger også lokal eksperimentering på hvordan vi kan få bedre skoler, barnehager og helsetilbud, og hvordan privatisering av offentlige tjenester kan fungere. Vi burde gi kommuner og regioner makt og incentiver til å prøve ut ny politikk på slike områder. Og vi burde tilnærme oss lærdommene systematisk og vitenskapelig for å kunne forstå hvilke lærdommer som er signifikante, robuste og overførbare. Jo mer politikken kan lære av vitenskapen, jo mer kan staten lære av kommunene.

Det er verdifullt at distriktene prøver ut forskjellig politikk, og for å få dette til må distriktene være forskjellige i utgangspunktet

Bård Harstad, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo
Twitter: @bardharstad

Mer debatt på side 32–33 →

Vi skjuler ikke informasjon
Dag Huse

Lite hjelp i strenge krav
Lars Haltbrekken og
Jorunn Vallestad

Er bønder billige?
Chr. Anton Smedshaug

Gjenvunnet kraft krymper utslipp
Marit J. Mazzetti

Fredagskronikken

Alexander Cappelen

Bård Harstad

Ola Kvaløy

Katrine Løken

Simen Markussen

Mari Rege

Karen Helene Ullveit-Moe

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentraltbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replikk:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.